

KONTEMPLATIVNI ULOG U OBNOVI DOMOVINE

.....
Jakov Mamić
.....

Baviti se kršćansko-teološkim vidom duhovne obnove Domovine, a to meni zadana tema podrazumijeva, znači angažirano ući u svu složenost antropološke, političke, gospodarske, socijalne te specifično duhovne i teološke stvarnosti barem pod dva sljedeća vida:

a) pod vidom *objavljenog*, dakle *milosnog* pristupa i sadržaja (a to već znači vrlo specifičan pristup i raspoloženje kojim se ulazi u obnovu: nije *interes* primaran. Osim toga znači da postoje stvarnosti i područja zla i tame koja izmiču umijeću naučljivoga te je neophodan zahvat odozgo).

b) pod vidom *općemogućeg*, razvidjeti dakle sve faktore koji mogu sudjelovati u procesu obnavljanja, nastajanja Domovine drugačijom, čovječnijom i gospodarski razvijenijom. Tu se mogu primijeniti sva pomagala što nam ih splet raznih znanosti može ponuditi.

1. Duhovna obnova

Iz ovoga slijedi da cjelovito-kršćansko poimanje duhovne obnove nije drugo nego moliti i izazivati maksimalnu moć neba i zemlje, Boga, čovjeka i struktura, kako bi ovaj čovjek (narod, zemlja, strukture, vrednote, svjetonazori...) zadobio svoju iskonsku izvornost (sada vrlo aktualnu) u kojoj i čovjek i zemlja bijahu sukladno (dakle: jedno za drugo) oblikovani i to kao plod jedne beskrajne-osobne ljubavi (stoga dimenzija solidarnosti), i jedne nedokučive osobne misli (stoga puni smisla), s ciljem da bi i sami bili smisao i prostor za osmišljenje svega što je ljudsko. U tom kontekstu prevažan je zov i na ekološku dimenziju obnove.

Čini nam se da možemo reći da je ono što nazivamo "objectum materiale" obnove identičan svakom svjetonazoru (konfesionalnom ili nekonesionalnom), a objectum "formale" kršćanskog pristupa posve je specifičan i on se izražava kroz Evanđelje (koje je primarno za sve kršćanske Crkve) i kroz Učiteljstvo odnosno kroz teološku misao.

Evanđelje u svom pristupu polazi od čovjeka i dovodi k čovjeku: on je "mikrokozmos" u kojemu je gotovo sve sažeto i sublimirano što Bog htjede da u "makrokozmosu" bude adekvatna i autentična prisutnost jednoga smisla i jedne ljubavi. Upravo je stoga jasno da će primarni napor kršćanske obnove imati svoje smjerište u čovjeku - mikrokozmosu: a to označavaju i tri bitna pojma duha: "pneuma zotikòn" (srca), "pneuma psychikòn" (misao), "pneuma physikòn" (tijelo). Protegnuto ovo na makrokozmos, znači: nastajanje

novih međuljudskih odnosa, promišljanje kulture i novo vrednovanje sveukupne materijalne stvarnosti sa svim posljedicama što ih ovo nosi. Ovo svoje stajalište utemeljujemo na nauku Drugog vatikanskog koncila koji kaže: "Počelo, naime, subjekt i svrha svih društvenih ustanova jest i mora biti ljudska osoba".¹

2. Dijalog, solidarnost, mir

Iz činjenice da je smjerište kršćanske duhovne obnove čovjek, zaključujemo da će njezin primarni cilj biti: dovesti do osobne i kolektivne svijesti da je osoba prioritet svih društava i svih zahvata te da osoba ne može biti predmet podčinjenosti nikakvom totalitarizmu. Valja odmah istaći kako nijedna država ne posjeduje neograničeno pravo (vlast) nad čovjekom i ona nikako ne može biti iznad pravde i morala. Prioritet, dakle, čovjeka definira i smisao države: biti za dobro državljana i svijeta.² Tu nalazimo glavno usmjerenje obnove države kao koncentracije moći i struktura.

Ako promatramo ostvarljivost duhovne obnove na neposrednim područjima, onda uočavamo ono što je od izuzetne važnosti za život u jednom određenom kolektivitetu. S našeg stajališta, držim, da su sada duboko narušene, a ponegdje iz korijena iščupane one zasade koje držimo da su temeljne za ljudski suživot na ovim prostorima, stoga i temeljita duhovna obnova na ovim područjima je neminovna: *dijalog* kao znak bratstva među ljudima i nezaobilazno sredstvo u rješavanju svih problema i nesporazuma unutar ljudske zajednice u kojoj vladaju još uvijek takvi odnosi koji se barem pozivaju na razumnost, makar se pokatkad doista i činili nerazumnima.³ Citirajući IVANA XXIII, Enciklika Ad petri cathedram (29.VI.1959.), II. Vatikanski koncil daje i pravac traženja dometa: "... neka bude u nužnim stvarima jedinstvo, u nesigurnosnome sloboda a u svima ljubav" (ibid).

Solidarnost je druga opcija obnove sa stajališta našega pristupa. Ova solidarnost, prema "Sollicitudo rei socialis" 33, uključuje razvoj i slobodu, a ima za cilj promicati i potvrđivati duboku potrebu bratstva među ljudima.⁴

Na ovome našem podneblju sada je vrlo važno raditi na opredjeljenju, ne deklarativne nego fizičke naravi, za ugrožene, tj. počevši od njih i zajedno s njima ostvarivati obnoviteljsku i osloboditeljsku zadaću. Opcija za "ugrožene" duboki je zahtjev vjere i nema neposrednu vezu s bilokakvom političkom opcijom: biblijski Bog je ljubitelj života.

Mir je treća opcija obnove s kršćanskog motrišta. Ovu vrijednost valja shvatiti, "ne kao puku odsutnost rata", niti je svesti "na uspostavu političke

---

1 GS 25.

2 Usp. KUNIČIĆ, J. *Katolička društvena nauka*, Zagreb, 1971, str. 83-85.

3 GS 92.

4 AA 14.

ravnoteže među ljudima i narodima, nego je djelo pravde i plod ljubavi"⁵; u tom smislu je vidno da "mir izvire iz međusobnog povjerenja među narodima i ne osigurava se oružanim terorom"⁶. U opciji će kršćanske obnove biti "iskorijeniti osjećaje neprijateljstva, prezira i nepovjerenja, mržnje i ideološke tvrdoglavosti",⁷ a GS dodaje da je nužno "napustiti nacionalni egoizam i pohlepu za gospodarenjem drugim narodima".⁸

3. Politika

Već smo na indirektan način dotakli ono područje obnove na kojemu su ovoga časa, a i od same uspostave demokratskog sustava u Hrvatskoj, angažirane goleme snage zemlje: to je političko područje. Gledano s kršćanskog stajališta politika je mjesto ljudskog samoostvarenja te je ona, stoga, i mogućnost oživotvorenja Božjega plana o spasu čovjeka (i naroda). Ona je medij izgradnje "ovozemaljskog grada" te nije beznačajno na kojim načelima počiva i kakvim se ciljevima vodi. U odnosu na ovo područje žalac duhovne obnove ima biti u primjenjivosti vjere kao kritičke svijesti snage koja osporava političku samodostatnost (političko gledište nije ni jedino ni posljednje), te trajno naviještati činjenicu da je politika jedno od privilegiranih mjesta grijeha i to osobito kroz nepravedne strukture koje omogućuju nepravdu, mržnju, nasilje, klasne interese, itd.

U tom kontekstu, jedan od zadataka duhovne obnove bit će: stvarati unutar političkoga/provizornoga ono što danas u političkoj teologiji nazivamo "eshatološkom napetošću". Drugim riječima: osporavati svaku ideologiju na kojoj se politika gradi kako ne bi postala totalitarna. Na taj će se način omogućiti svakoj epohi razvoja da uoči ono svoje "još ne" društva i svijeta u cjelini.

Unutar ovoga političkoga kršćanske dimenzije obnove usredotočit će sve na osobu s ciljem da sveukupno stvorenje bude integrirano u čovjeka i njegov cilj (Alfaro): stvorenje teži da prijede iz stanja "svijeta za čovjeka" u stanje "čovječnog svijeta", tj. humanizirani i oduhovljeni odnos.

4. Kontemplacija

Nakon tih općenitih naznaka kršćanske obnove i njezina kretanja, dolazimo поближе do pitanja o "kontemplativnom ulogu u obnovi domovine". U našem slučaju ulog je kontemplativnost, a svrha je nastajanje drugačije Domovine. Kontemplativno može biti djelo-čin: tada je molitva, milosno mistično iskustvo duboke i ničim izazvane bliskosti Boga i čovjeka. A može

---

5 GS 78.

6 GS 82.

7 BALOBAN, J. *Krističko-proročka uloga Crkve u ovom povijesnom trenutku*, šk. g. 90/91. Katehetski centar, Zagreb.

8 GS 82.

biti i stil života: tada je to svjedočanstvo jednog oblika egzistencije kojom se želi pridonijeti novosti zemlje. Taj oblik je svjesno i slobodno izabran kao ostvarenje Evandjelja među ljudima, pa on ima i svoje društvene posljedice što ne smijemo zanemariti u procesu obnove. Kontemplativnost, dakle, kao molitva i stil života, ima svoje mjesto u obnovi te nam je namjera ukratko se pozabaviti onim posljedicama koje nastaju ulogom kontemplacije u obnovi Domovine.

1. Govoriti o kontemplativnom ulogu znači govoriti o potrebi jednog sveobuhvatnog načina gledanja (kontemplacija izvorno znači vidjeti-zreti sve u jednom). Na taj način zamjećujemo kako je sve u jednom životnom odnošaju, tj. da nitko i ništa ne može opstati bez drugoga te da rezanje odnosa znači ubijanje vlastitog bitka i mogućnosti vlastitoga ostvarenja. Korijen svakoga novoga stoji u izgradnji narušenih odnosa počev od temeljnoga odnosa mikrokozmosa (čovjeka) sa makrokozmosom (svemirom i bližom okolicom). Na crti obnove ovo znači: uočiti i prihvatiti vlastito mjesto u poretku sržno zadate stvarnosti; valja, dakle, početi od vrijednosti koju takva stvarnost ima u sebi neovisno o tome kakvu joj težinu mi davali ili kakav odnos uspostavljali s njome. Mi ne dajemo vrijednost stvarima. One nam imaju. Mi to uočavamo i smještamo sebe u optimalni odnos harmonije koja će djelovati na rađanje egzistencijalnog sklada međuovisnosti ili solidarnosti.

Vidjeti stvarnost u korijenu tj. u njezinoj izvornosti te iz nje otkriti joj svrhovitost kako bismo nadišli veliku napast (i više od toga) suvremene manipulacije da stvarnost poimamo i imenujemo gotovo isključivo utilitarnim (ili hedonističkim) ključem.

2. Poniranjem u dubinu, što je druga značajka kontemplativnog uloga, mi ćemo dovedeni do autentičnosti ljudskog bića koje je u trenutku svoje izvorne izvornosti (tj. izrastanje u jedincatost razumnog bića u kozmosu), izgledalo stupanj razvoja odgovorne uporabe vlastite slobode, i izabralo mogućnost egzistencije mimo i protiv Boga te tako učinilo da zlo postane jedno sunaravna dimenzija ljudske slobode i naravi. Iz ove stravične perspektive koja se sluti kroz kontemplativnu dimenziju poniranja u dubinu valja govoriti o čovjeku kao najbitnijem i, rekli bismo, jedinom izdajatelju zla. To je ne samo u smislu osobnog grešnog čina, nego i krivca i remećaja izvorne svrhovitosti sveukupne stvarnosti: čovjek u svom zlu sposoban je uočiti onu dimenziju-temeljnicu stvorenoga koja ne dopušta, da se ona uoči, nikakve manipulacije sa stvorenim. Naprotiv: iziskuje aspekt. Zlo je uvijek stvarnost intimno spojena sa ljudskim sposobnostima i mogućnostima. Ono čini čovjeka i "kratkovidnim" i "krivovidnim", tj. sprečava ga da uoči pravo i nesebično. Ono zahvaća razum i volju budeći "gentle" (kako kažu mistici) - interese - koji neće poštivati izvornost i potrebu već potrebu izopačenog subjekta-čovjeka.

3. Kontemplativni ulog u obnovi Domovine je jedincat i nikakav drugi pristup ne može ga dati. To zaključujemo iz primarnog objekta kontempla-

cije. "Sva, naime, kreativnost kontemplacije ide za tim da nađe Boga (otkrije Boga)". Napominjemo da Bog nije uvijek pojmljen (u kontemplativnoj aktivnosti) kao osobni; tada će njegovo traženje imati oblik traženja Apso-lutnoga. U kršćanstvu Bog je uvijek tražen kao onaj koji u sebi nosi sve vrijednosti. On se poistovjećuje s vrhunskom vrijednošću svetoga, što nije moguće naći izvan jednog ispravnog života. Osim vrijednosti svetoga, Bog se kontemplativnoj osobi pokazuje kao dobrota i ljubav - što je konačnica naše čežnje za blaženstvom ili definitivnim ostvarenjem. Bog se u kontem-placiji otkriva kao istina duha, početak i svršetak svega stvorenoga.

5. Egzistencija

Pod ovim vidom kontemplativni život doista predstavlja vrlo rangirani stupanj-oblik života,⁹ tj. novu kvalitetu egzistencije sagrađenu na svetom, dobrom, moralnom, istinitom i ljupkom.

Možemo, dakle, govoriti o kontemplaciji koja udara temelje egzistenciji i to u onim kvalitetama koje ni politika, ni gospodarstvo, ni ikoja druga nauka ili koji drugi pristup ne mogu dati. To je istodobno i utemeljenje egzistencije i otkrivanje njezinih mogućnosti za stvaranje sklada u čovjeku i po čovjeku.

Postulat kontemplacije, a taj je "darovana prisutnost samoga Boga" u sveukupnoj obnovi zemlje postaje jamac ljudske autohtonosti. U toj se prisutnosti i začimlje i iz nje proistječe dijalog, mir i solidarnost - tri temeljne naznake i odrednice obnove ovoga časa na ovom prostoru.

Naš pristup ne bi bio cjelovit, makar to i ne pretendiramo, ako bismo ispustili iz vida onu tajanstvenu, otajstvenu, nečujnu i poniznu dimenziju obnove, osobito njezinih djelatnika. To je ona prava "milosna" (Bogomdana i Bogusvojevstvena dimenzija ljudi vjere). Ova dimenzija je toliko bitna da se bez nje izlažemo da nas netko poistovjeti sa mjedi koja ječi i praporcu koji zveči. Znademo da samo Bog ima posvemašnji pristup u srcu ljudi i struktura, te ponekad valja moliti Boga da ljudima ne dopusti pristup u ta svetišta ljudske osobe. Čovjek ne zna cijeniti tuđu izvornost: čovjek ne stvara, on tvori.

Kontemplativni ulog je nezaobilazan: to je šutljiva, duboka, sveobuhvatna, sjedinjujuća i tajanstvena prisutnost Boga u subjektu-čovjeku, ali i prisutnost čovjeka u sebi i u stvarnosti na božanski način. Upravo ovo jamči nenasilni i oslobađajući zahvat za razvoj-obnovu čovjeka i struktura. Kontemplativni stil života je ne samo način ostvarenja jedne izabrane i sretne egzistencije, nego je on i dotok milosnog sadržaja (jer je i sama milosna stvarnost) koji će ona područja koja su temeljna za obnovu, a izmiču egzaktom, izliječiti i osposobiti kako bi i sama postala mjestima svjetlosti.

---

⁹ NDS 270-271.

*KONTEMPLATIVER EINSATZ IN DER ERNEUERUNG DES
VATERLANDES*

□ **Zusammenfassung**

Sich mit der christlich-theologischen Thematik über geistige Erneuerung des Vaterlandes zu befassen, heißt sich völlig engagiert in die Komplexibilität der anthropologischen, politischen, wirtschaftlichen, sozialen und spezifisch geistlichen und theologischen Realität einlassen.

Der Artikel möchte darauf aufmerksam machen, daß der kontemplative Einsatz in der Erneuerung des Vaterlandes unumgänglich sei, was eine tiefe Gottesanwesenheit im Menschen und des Menschen in Gott bedeutet.